

Kai Ekholm

Informaatiotutkimuksen perusteita, uutta, vanhaa ja parsittuakin...

Mäkinen, Ilkka (toim.) 1999:

TIEDON TIE:

Johdatus informaatiotutkimukseen. Kirjastopalvelu

Ilkka Mäkisen toimittama Tiedon tie - johdatus informaatiotutkimukseen täyttää Informaatiotutkimuksen laitoksen ikuisuusongelman: miten löytää kunnan pääsykoekirja. Kutsun arvioitavaa teosta tietoisesti pääsykoekirjaksi, monipuolisen perusteoksen kaltaisen johdatus informaatiotutkimukseen se ei ole. Ovatko laitoksen omat tekijät panneet parastaan ja onnistuneet lisävahvistuksin tekemään teoksen, joka toisaalta houkuttelee oikeita, motivoituneita opiskelijoita ja antaa yleiskuvan oppiaineesta?

Kyllä, ehkä ja ei.

Pertti Vakkarin yleisesitys Tiedonhankinnan tukeminen ja informaatiotutkimus on kattava, rauhallisesti etenevä, mutta myös enemmän itsestäänselvyyksiä kuin oivalluksia sisältävä artikkeli. Kirjan avausartikkelin olisi syytä olla kokoavampi, innostavampi ja luoda maaperää jatkosisällölle. Vakkari käy läpi tunnettua, mutta luo vähän strategioita tulevaisuuden varalle. Toisaalta suuntaus on kohti vasta-alkajaa ja siinä artikkeli toimiikin riittävän hyvin.

Ilkka Mäkisen Elettiiinpä ennenkin: informaatiohistoriaa on jo monialaisempi ja kuuluu kirjan parhaimmiston. Mäkinen kiinnittää kirjastot aate- ja oppihistoriaan, mediahistoriaan, retoriikkaan, kirjapainohistoriaan jne. Ote on kunnianhimoinen ja varmasti historiasuuntautuneelle lukijalle antoisa. On kiinnostavaa seurata Mäkisen tuotantoa, miten hän jatkossa luo asiantuntemuksellaan taustoja nykyisille ilmiöille.

Reijo Savolaisen Tiedontarpeet ja tiedonhankinta ei tuo sinänsä uutta Savolaisen tuotannon jo tuntevalle. Hän käy perusteellisesti läpi tiedonhankinnan teorian ja käsitteet. Esitys on sellaisenaan vankka peruspaketti, joka antaa perusteet monenlaiseen jatkotutkimukseen. En voi kuitenkaan välttyä vaikutukselta, ettei Savolai-

sen sanoma ole vuosien varrella suuresti uusiutunut; sähköinen tiedonhankinta ei näytä olevan hänen vahvin alueensa ja näin Internet ja www liitetään ikään kuin päälleliimattuna jo niin hyvin hallittuun teoriaan. Kun ennustellaan, että elämämme kyberavaruudessa käy informaatioähkyn ja tiedon anemian välillä, niin mitä Savolainen tähän ehdottaisi. Tulokulma aiheeseen voisi olla huomattavasti ongelmalähtöisempi, ajankohtaisempi ja kiinnostavampi.

Järvelinin ja Sormusen Dokumentit kateissa? Tiedon tallennus ja haku avuksi on varsin kompakti ja tiivis tiedonhaun peruskurssi. Se on niin hyvin tehty, että se pitäisi sisällyttää pakollisena osiona jokaiseen tiedonhaun ja tutkimusmetodien kurssiin. Myös tuoreita esimerkkejä on kirjan muusta linjasta poiketen käytetty, mistä pisteitä. (Käytännön toiveena toimittajalle voisi esittää, että itsetehdyt piirroskuvat olisi voinut käyttää graafikon kautta; jos luennolla näyttää itse piirtämiään tikku-ukkoja, niitä harvoin tuodaan kirjaan asti.)

Maija-Leena Huotarin Tietohallinto-artikkeli viittaa käsitteeseen information management ja on monelta osin yksi teoksen parhaista artikkeleista. Se laajentaa käsitteen tiedon auditointiin ja organisaatioiden tietohallintoon. Juuri tämän artikkelin kohdalla jäin odottamaan puuttuvaa linkkiä tietämyshallintaan, knowledge managementiin. Onhan totta, ettei Lontoon Onlinessa ole enää kolmeen vuoteen puhuttu information managementista, vaan evoluution seuraavasta asteesta eli tietämyshallinnasta. Pienellä lisäyksellä Huotarin artikkeli olisi siirtynyt tämän päivän hyvin kiinnostavaan keskusteluun ja samalla lähemmäs oppivien tietämyshallintaorganisaatioiden tavoitteita. Nyt jokaisen lukijan täytyy tehdä tämä päivitys itse.

Marjo Rita Valtosen Asiakirjatiedon hallinta on kiinnostava ja tarpeellinen perusjohdatus arkistoalan opetukseen. Samalla aihe on paradoksi laitoksen profiilissa: kun aikanaan pyrittiin irti kirjastoalan opetuksesta,

otettiin tilalle vielä staattisempi museoala. Tasapainon vuoksi mukana on Oili Kokkosen artikkeli ... ja sitten työhön, joka perehdyttää kirjastojen toimintamuotoihin, hallintoon, toimenkuviin, käyttäjäpalveluihin jne. Kokkosen esitys on tiivis, joskin aiemminkin on esitetty kritiikkiä sen tulevaisuusosion puutteesta. Olen kuulut, että visiot oli alkuaan tarkoitus antaa toisen kirjoittajan tehtäväksi, joten siitä ei voi Kokkosta moittia. Voin vain virkani puolesta mainita, että tämän päivän rekrytoinnissa ei juurikaan painoteta perinteisiä kirjastotaitoja, vaan tiedonhallinnan, verkkojulkaisemisen ja järjestelmätason taitoja.

Tietyissä mielessä perinteisen kirjastonhoitajan aika on ohi. Ala segmentoituessa kirjasto- ja informaatioammattilaiselta odotetaan monialaisuutta ja laajaa mukautumis- ja oppimiskykyä. Tämän vuoksi kirjastojen odotukset valmistuvien informaatioammattilaisten osalta ovat suuria. Kirjastotieteen perusteita tulee toki opettaa edes jonkinlaisena perinnetieteenä, mutta käytännön työrutiinit ovat painottumassa olennaisesti toisin. Siksi toimittajan olisi kannattanut tilata artikkeli myös joltakin käytännön managementin ammattilaiselta, esim. Tuula H. Laaksovirralta, vai ovatko laitoksen linjanvedot estäneet sen? Siitä muutama miinuspiste.

Riitta Kärjen Tieteellisen viestinnän tutkimus on arvokas yleisesittely edetessään bibliometriikasta ja viiteanalyysistä verkkovälitteisen tiedeviestinnän suuntaan. Painopiste on silti perinteinen ja lukija voisi odottaa enemmän näkymiä scholarly publishingin uusien näkömyönten vaikutuksesta tieteelliseen viestintään. Esim. elektronisten lehtien osuus ja sähköisten väitöskirjojen tuotanto muuttanee aihetta oleellisesti.

Timo Kuronen tunnetaan kriittisenä ja aktiivisena ajattelijana ja keskustelijana. Siksi odotukseni hänen lopetukselleen olivat suuret. Tietoverkkojen arvaamaton tulevaisuus on kuitenkin melko arvaamaton artikkeli. Se navigoi Foucaultin pantopticonismissa, virtuaalikirjastossa, tietoverkoissa, ekspressivismissä, demokratiassa ja päätty tuskin mihinkään. Kiinnostavaa yksityisajattelua, mutta ei juuri muuta. Kirjan lopetuksena se ei toimi lainkaan.

Kuten sanottua, Tiedon tie kuvaa paitsi kohdettaan, myös sitä tuottanutta tutkijayhteisöä ja laitoksen uusiutumiskykyä. Vaikka laitos uusiutuu jälkikasvunsa osalta, sitä sopii odottaa myös perustutkijoilta. Useimista artikkeleista puuttuu vanhojen luentojen pohjalta tehtyjen koosteiden päivitys. Ajankohtaisuuden puutteen vuoksi kirja jää jotenkin kiinnittymättä omaan aikaansa ja julkiseen keskusteluun informaatioyhteis-

kunnan tavoitteista. Tietty omaseuraisuus käy ilmi myös keskeisistä kirjallisuusviitteistä; on mukavinta viitata omaan tuotantoon, ei esim. Oulun koulukunnan tutkimuksiin. Pienellä faktalaatikolla olisi myös voinut kuvata, millaista tutkimusta nuori polvi on tuottanut ja mihin suuntaan ala on menossa.

Esittämästäni ja toivoakseni rakentavaksi koetusta kritiikistä huolimatta, kirja täyttää varmasti hyvin tarkoituksensa. Se ohjaa mediahörhöilystä kiinnostuneet päiväperhot muualle ja toivottaa tervetulleeksi pitkäjänteiseen tietotyöhön ja uurastukseen vihkiytyneet opiskelijat. Rinnakkaislukemistona voi käyttää Ari Haasion ja Juha Piukkulan toimittamaa Kirjastot verkossa *opusta (BTJ 1999). On ilahduttavaa, että tällaista perustyötä jaksetaan tehdä. Se on olennaista jo alan itsekunnioituksen vuoksi.